

Nauka i pseudonauka: strukturne razlike

Srđa Janković

*Univerzitetaska dečja klinika Tiršova,
Beograd*

Iako ne postoji jedinstvena definicija pseudonauke, tim terminom se prevashodno označavaju postupci i tvrđenja koji pretenduju na naučnu utemeljenost, a ne ispunjavaju kriterijume koje nalaže primena naučnog metoda. O opravdanosti i svrsishodnosti pojma pseudonauke već dugo se vodi debata, s obzirom na značajan rizik arbitrarne upotrebe ili zloupotrebe u cilju etiketiranja neistomišljenika. Međutim, u strogo metodološkom i epistemološkom značenju, razgraničenje između nauke i pseudonauke je neophodan preduslov svake ozbiljne analize tvrđenja, objašnjenja i gledišta koja se iznose kao „naučno dokazana“ i otvoreno ili prećutno potkrepljuju pozivanjem na autoritet nauke. Stoga zamagljivanje granica između nauke i pseudonauke, koje je u društvu današnjice široko rasprostranjeno, kako u lokalnim, tako i u globalnim okvirima, nesumnjivo ima bitnu ulogu u širem procesu osporavanja nauke kao procesa i njenih rezultata, kao i slabljenju kritičkog mišljenja i racionalnog odnosa prema stvarnosti, što je neretko skopčano sa potencijalnim štetnim posledicama po pojedince i društvo, a time i dubokim etičkim pitanjima. Utoliko je značajnije razumeti strukturne odrednice i relativne specifičnosti misaonog procesa koje pokreću i održavaju dispoziciju ka pseudonaučnom pogledu na svet, stavljajući ga po pravilu izvan domašaja bilo kakvog racionalnog preispitivanja.